

Бажанюк В.С., Національна академія
внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук, доцент Кузьмін
К.П., Національна академія
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Одне з важливих із важливих завдань акмеології є формування або розвиток у майбутнього фахівця такі індивідуальних особливостей, які сприяли б його ефективній пізнавальній діяльності. При цьому необхідно враховувати, що саме розвинені пізнавальні здібності забезпечують ефективність професійної діяльності: як показують дослідження, рівень інтелекту корелює з ефективністю професійної діяльності на статистично значущому рівні (до 0,85 залежно від професії) .

На сьогодні факторна теорія особистості не дає однозначної відповіді на питання про характер і силу зв'язку пізнавальних здібностей з особистісними рисами. Незважаючи на дані про вплив аксиологічних, вольових, емоційних особливостей особистості, системи її міжособистісних відносин та інших

параметрів на пізнавальні здібності, питання про характер і силу такого зв'язку з особистісними рисами залишається відкритим .В. С. Мерлін, В. В. Білоус та ін. розглядаючи здібності з різних аспектів, довели, що розвиток пізнавальної сфери людини залежить не від окремих рівнів її інтегральної індивідуальності (біохімічного, соматичного, нейродинамічного і психодинамічного, властивостей особистості та соціальних ролей людини), а тільки від неї самої. О. О. Бодальов також вказував на те, що необхідно послідовно досліджувати специфіку зв'язків між розвитком здібностей людини, розвитком її переконань, змінами в її потрібнісно-мотиваційній сфері, в її характері. З урахуванням цього можна стверджувати, що при вдосконаленні інтелекту необхідно, крім когнітивних показників, діагностувати та формувати й когнітивно-особистісні параметри.

Підсумовуючи результати аналізу спеціальної літератури, ми визначили, що одним з найбільш значущих чинників досягнення високого рівня професіоналізму є достатній рівень розвитку пізнавальних процесів, пізнавальних здібностей і пізнавальної діяльності особистості. Для вирішення поставлених у дослідженні науково-практичних завдань потрібно використати комплексний підхід і об'єднати зазначені психологічні феномени в одну структуру. Для цього ми пропонуємо застосувати поняття „пізнавальна діяльність”.

Пізнавальна діяльність є цілісна, системно організовану сукупність різних форм і рівнів пізнавальних процесів, пізнавальних здібностей та пізнавальної діяльності. Вона пов'язана зі свідомістю людини і включає її знання про світ і про себе саму.

Особливості трудової діяльності людини - це не єдині чинники, що безпосередньо впливають на її пізнавальну сферу, але ці особливості визначають, детермінують пізнавальну діяльність, бо під їх впливом відбувається розвиток певних компонентів пізнавальної сфери та їх структуризація в єдину систему. Проте це не означає, що пізнавальна діяльність фахівця того або іншого виду діяльності є винятковою і не має нічого спільного з іншими видами професійної діяльності.

У наш час потрібен новий погляд на саму проблему формування і розвитку пізнавальної сфери як психологічного

явища. При цьому необхідно враховувати, що воно залежить від сукупності (або системою) детермінант, що пов'язані із змістом реальної діяльності, тією особою, що діє тут і зараз, а також з тією предметною дійсністю, в якій працює людина.

Особливості розвитку пізнавальної сфери можна виявити, лише встановивши характер вимог, що їх висуває практична діяльність до суб'єкта, та специфіку їх дії на пізнавальну діяльність. Для цього необхідно проаналізувати зміст виробничого матеріалу (об'єкта діяльності), особливості практичних завдань, що їх вирішує людина в професійній діяльності, а також вичленувати умови і сам процес їх вирішення. Особливості змісту виробничого матеріалу визначають своєрідність пізнавальної діяльності фахівця, надають його пізнавальній сфері професійної спрямованості, що виявляється насамперед в розвитку і структуризації певних пізнавальних умінь.

Важливим кроком у підготовці висококваліфікованих майбутніх фахівців з правознавства є розвинені когнітивні стилі пізнавальної діяльності, які включають такі психологічні конструкти як інтелект, розвинені базові знання з правознавства, сформовані когнітивні стилі та нові креативні моделі поведінки та мислення, відкритість до досвіду, розвинена внутрішня мотивація та мотивація прагнення до успіху, використання можливостей збагаченого інформаційного та соціального середовища.

В структурі особистості майбутнього фахівця юридичного профілю важливе місце посідають такі характеристики когнітивної сфери як активність та ініціативність, пошуковий, аналітико-синтетичний характер, глибина і широта, логічність і організованість, доказовість (нетерпимість до голослівних тверджень), несуперечність, здатність мислити при "інформаційних порожнечах", уміння висувати гіпотези і ретельно досліджувати їх, винахідливість, гнучкість, швидкість, практичність, ясність, стійкість, прогностичність, креативність, критичність. Розвиток таких складових відбувається разом із професіоналізацією відчуттів, сприймань, уваги, пам'яті, уявлень, уяви. Розвиваються і особистісні якості юриста, наприклад, духовні потреби, інтереси, спрямування, ціннісні